

แนวทางการสร้างเสริมค่านิยม และพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมในวัยรุ่นไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมอลำ

บังอร ศรีเนตรพัฒน์, กศ.บ.[#]

วิพร พุทธิพรโอภาส, วท.ม.[#]

ศิริลักษณ์ แก้วเกียรติพงษ์, วท.ม.⁺

เปี่ยมทิพย์ แก้วพวง, วท.บ.*

จุฑามาศ วรรณศิลป์, พย.บ.**

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ เพื่อสร้างและพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมในวัยรุ่นไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วัสดุและวิธีการ กลุ่มตัวอย่างคือนักเรียนชั้น ม.2 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 1 จังหวัดขอนแก่น ปีการศึกษา 2549 จำนวน 48 คน ง่าย ๆ ออกเป็น 4 กลุ่ม ๆ ละ 12 คน จับสลากเวียนเข้าสู่ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1-4 เพื่อเรียนรู้แนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำ การทดลองแบ่งเป็น 3 ระยะ คือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะหลังการทดลอง และระยะติดตามผล วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของความรู้/ความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ด้วย t-test และวิเคราะห์ความพึงพอใจ ด้วยร้อยละ

ผล คะแนนค่านิยมทางเพศหลังทดลองเพิ่มขึ้นกว่าก่อนทดลอง หลังทดลอง 1 เดือน ความรู้และความตั้งใจกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมยังคงทน นักเรียนมีความพึงพอใจรวมต่อแนวทางที่พัฒนาขึ้นในระดับมากถึงมากที่สุด ร้อยละ 97.91

สรุป แนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศโดยภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพดี

คำสำคัญ : ค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

⁺ศูนย์สุขภาพจิตที่ 5, [#]6, ^{*}7, ^{**}14 กรมสุขภาพจิต

Program for improve appropriate attitudes and sexual behaviors in grade 8th Thai Northeastern youths with using of Moh-Lam folk dance

Bungon Srinedpat, B.A.[#]

Siriporn Buddhipornopas, M.Sc.[#]

Siriluk Kaewkietpong, M.Sc.⁺

Peartip Kewpoung, B.Sc.^{}*

Jutamas Wannasin, B.S.N.^{**}

Abstract

Objective This research aims to construct and develop the trail to build up appropriate attitudes and sexual behaviors of Thai Northeastern youths.

Materials and methods The samples of the study were grade 8th students from the schools under Basic Educational Board, Educational region 1 Konkaen Province, Educational year 2006. The researchers used simple sampling method to divided the samples into experimental. The simple sampling method was used to divide the experimental group into 4 sub groups. Each group contained 12 students. The samples picked up the draw to get into sub learning center 1-4. The experimental group was experimented to use the trail to build up appropriate attitudes and sexual behaviors by using local wisdom, Moh-Lam. The experiment was divided into sessions; pre-experiment, post-experiment, and following up. The changing of knowledge, the intention to change to appropriate sexual behaviors was analyzed by t-test and satisfaction was analyzed by percentage.

Results The students had higher knowledge score, and higher appropriate sexual intention behaviors after 1 month of the experiment. Their satisfaction toward the trail promoting appropriate attitudes and sexual behaviors by using local wisdom, Moh-Lam, was at the high rank of 97.91 percent.

Conclusion The trail was effective.

Key words : attitudes and sexual behaviors, local wisdom

⁺₅th, [#]₆th, ^{*}₇th and ^{**}₁₄th Mental Health Center, Department of Mental Health

บทนำ

วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสรีระและฮอร์โมนในร่างกายค่อนข้างมาก ทำให้แสดงพฤติกรรมในรูปแบบต่างๆ โดยขาดการไตร่ตรองอย่างมีเหตุผล ขาดความยั้งคิด ขาดการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องพฤติกรรมทางเพศ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การไม่ยอมรับและทอดทิ้งทารก การขายบริการทางเพศ รวมทั้งการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งพบว่าการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น และร้อยละ 99 ของหญิงตั้งครรภ์ที่อายุ 16-20 ปี เป็นการตั้งครรภ์โดยไม่ตั้งใจ¹ ดังนั้นการส่งเสริมพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นให้เหมาะสมจึงเป็นการป้องกันปัญหาเรื่องเพศในสังคมได้เป็นอย่างดี ซึ่งวิธีหนึ่งคือการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ที่จำเป็น 4 ด้าน คือ การรู้จักควบคุมตนเอง การเพิ่มความรับผิดชอบ การตัดสินใจและแก้ปัญหา และการสร้างเสริมความภาคภูมิใจให้แก่วัยรุ่น หากวัยรุ่นได้รับการส่งเสริมความฉลาดทางอารมณ์ 4 ด้าน ผสมกับค่านิยมทางเพศที่เหมาะสม 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การสัมผัสเชิงสุภาพ 2) การคบเพื่อนต่างเพศ 3) การแต่งกาย 4) ความต้องการของวัยรุ่น 5) การมีเพศสัมพันธ์ 6) ปัญหา/ผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ และ 7) พฤติกรรมที่เลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้ และถ่ายทอดเนื้อหา

ความรู้ผ่านบทเพลงหมอลำกลอน จะทำให้วัยรุ่นมีความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม และสามารถกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมเมื่อเผชิญสถานการณ์จริง

ดังนั้นการพัฒนาแนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำที่สอดคล้องกับวัยรุ่นไทยในภูมิภาคนี้จะเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะช่วยลดปัญหาทางเพศอันเกี่ยวเนื่องกับค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมของวัยรุ่น

วัสดุและวิธีการ

เป็นการวิจัยกึ่งทดลองในกลุ่มตัวอย่างจำนวน 48 คน สุ่มจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนขามแก่นนคร อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ประกอบด้วยผู้รับการทดลองที่มี GPA ต่ำกว่า 2.25, ระหว่าง 2.25-2.74 และมากกว่า 2.74 จำนวนอย่างละ 16 คน สุ่มเข้าศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1-4 จำนวนศูนย์การเรียนรู้ย่อยละ 12 คน (GPA ต่ำกว่า 2.25, ระหว่าง 2.25-2.74 มากกว่า 2.74 จำนวนอย่างละ 4 คน) และทำการจับสลากอีกครั้ง เพื่อเริ่มต้นเข้าสู่ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1-4 ซึ่งพัฒนาแผนการสอนโดยผู้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบทดสอบ และแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำนวน 7 ฉบับ ได้แก่

ฉบับที่ 1-4 ใช้วัดและประเมินผล

ความรู้ในศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1-4 มีลักษณะคำถามเป็นแบบปิดให้เลือกตอบ 3 คำตอบ จำนวนฉบับละ 10 ข้อ

ฉบับที่ 5 ใช้ทดสอบความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ก่อนทดลอง หลังทดลองทันที และหลังทดลอง 1 เดือน ได้ค่า IOC ตั้งแต่ (0.37-0.78) และมีค่าความเที่ยงแบบความคงที่ภายใน = 0.70 แบบทดสอบฉบับนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล / ครอบครัวถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล / ครอบครัวของผู้รับการทดลอง ได้แก่ เพศ บุคคลที่นักเรียนอาศัยอยู่ด้วยในปัจจุบัน สถานภาพสมรสของพ่อและแม่ผู้ให้กำเนิด จำนวนพี่น้องร่วมพ่อแม่เดียวกัน ลำดับการเป็นบุตรของนักเรียนและเกรดเฉลี่ยในปีที่ผ่านมา มีลักษณะคำถามเป็นแบบเปิด มีจำนวน 6 ข้อ

ส่วนที่ 2 ใช้ทดสอบความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ถามเนื้อหาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความฉลาดทางอารมณ์ 4 ด้าน และพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม 7 องค์ประกอบ ที่มีลักษณะคำถามเป็นแบบปิดให้เลือกตอบ 4 คำตอบ จำนวน 20 ข้อ

ฉบับที่ 6 ใช้วัดและประเมินความพึงพอใจที่มีต่อศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1-4 มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 อันดับ จำนวน 10 ข้อ ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1 ความรับผิดชอบ ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 2 การตัดสินใจและแก้ปัญหา ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 3 การควบคุมตนเอง ศูนย์

การเรียนรู้ย่อยที่ 4 ความภาคภูมิใจ ได้ค่าความเที่ยงแบบความคงที่ภายในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ และรวม 4 ศูนย์การเรียนรู้ย่อยเท่ากับ 0.84, 0.80, 0.82, 0.84 และ 0.80 ตามลำดับ

ฉบับที่ 7 ใช้วัดและประเมินความพึงพอใจรวมที่มีต่อแนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำ มีลักษณะเป็นแบบประเมินค่า 5 อันดับ จำนวน 10 ข้อ มีความเที่ยงแบบความคงที่ภายใน = 0.89

การทดลองและการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งเป็น 4 ระยะคือ ระยะก่อนการทดลอง ระยะทดลอง ระยะหลังการทดลองทันที และระยะติดตามผลหลังทั้งช่วงทดลอง 4 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนความพึงพอใจและเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ก่อนหลังการทดลองด้วย paired t-test

ผล

ข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกตามเพศพบว่า นักเรียนหญิงอาศัยอยู่กับพ่อและแม่ร้อยละ 33.4 นักเรียนชายร้อยละ 20.8 พ่อและแม่นักเรียนหญิงอยู่ด้วยกันร้อยละ 41.7 นักเรียนชายร้อยละ 25.0 มีพี่น้องโดยเฉลี่ย 2 คน ส่วนมากเป็นบุตรลำดับที่ 1 ในนักเรียนหญิง พบร้อยละ 35.4 นักเรียนชาย ร้อยละ 10.4

คะแนนความรู้ ในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ พบว่า มีคะแนนความรู้ผ่านเกณฑ์ในทุก

ศูนย์การเรียนรู้ย่อยคือ ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 2 การตัดสินใจและแก้ปัญหา ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 3 การควบคุมตนเอง ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1 ความรับผิดชอบ และศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 4 ความภาคภูมิใจตนเอง ร้อยละ 91.7, 90.4, 89.2 และ 88.3 ตามลำดับ และคะแนนความรู้ ในภาพรวมทั้ง 4 ศูนย์การเรียนรู้ย่อยเป็นร้อยละ 89.9

ความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ตามกรอบความฉลาดทางอารมณ์ 4 ด้าน หลังทดลองทันทีผ่านเกณฑ์ ในด้านการตัดสินใจและแก้ปัญหา และด้านความรับผิดชอบ ร้อยละ 88.7 และ 88.0 ตามลำดับ และมีความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม ตามกรอบความฉลาดทางอารมณ์ 4 ด้าน โดยรวม ร้อยละ 82.8 ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ และเมื่อพิจารณาความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมตามกรอบพฤติกรรมทางเพศ 7 ด้าน พบว่า มีความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมตามกรอบพฤติกรรมทางเพศ 7 ด้าน ผ่านเกณฑ์ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านปัญหา/ผลกระทบจากการมีเพศสัมพันธ์ ด้านพฤติกรรมที่เลียนแบบวัฒนธรรมต่างชาติ ด้านการคบเพื่อนต่างเพศ และด้านการมีเพศสัมพันธ์ ร้อยละ 99.0, 95.7, 88.0 และ 86.7 ตามลำดับ

ความพึงพอใจในการเรียนรู้แนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมในวัยรุ่นไทย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำในแต่ละศูนย์การเรียนรู้ย่อย พบว่า มีความพึงพอใจ ต่อแต่ละศูนย์การเรียนรู้ย่อย ผ่านเกณฑ์ทุกศูนย์การเรียนรู้ย่อย คือ ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 1 ความรับผิดชอบ ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 2 การตัดสินใจและแก้ปัญหา ศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 4 ความภาคภูมิใจตนเอง และศูนย์การเรียนรู้ย่อยที่ 3 การควบคุมตนเอง ร้อยละ 85.3, 85.2, 84.9 และ 83.6 ตามลำดับ และมีความพึงพอใจต่อภาพรวม 4 ศูนย์การเรียนรู้ย่อย เท่ากับร้อยละ 84.7

การเปลี่ยนแปลงของความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมในกลุ่มทดลอง พบว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้น มีผลทำให้นักเรียนโดยรวม หลังทดลองมีความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม เพิ่มขึ้นกว่าก่อนทดลอง (ตารางที่ 1) นักเรียนชาย หลังทดลองมีความรู้เพิ่มขึ้นกว่าก่อนทดลอง (ตารางที่ 2) แต่นักเรียนหญิง หลังทดลองกับก่อนทดลอง มีความรู้ไม่แตกต่างกัน (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 1 การเปลี่ยนแปลงความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม

ระยะการทดลอง	ค่าเฉลี่ย (SD)	t	p
ก่อนทดลอง	15.69 (2.11)	2.21	.03
หลังทดลองทันที	16.56 (1.93)		
ก่อนทดลอง	15.69 (2.11)	.29	.77
หลังทดลอง 1 เดือน	15.81 (2.73)		
หลังทดลองทันที	16.56 (1.93)		
หลังทดลอง 1 เดือน	15.81 (2.73)	1.60	.11

ตารางที่ 2 การเปลี่ยนแปลงความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนชาย

ระยะการทดลอง	ค่าเฉลี่ย (SD)	t	p
ก่อนทดลอง	14.23 (2.22)	2.41	.03
หลังทดลองทันที	16.41 (2.48)		
ก่อนทดลอง	14.23 (2.22)	.12	.91
หลังทดลอง 1 เดือน	14.12 (3.50)		
หลังทดลองทันที	16.41 (2.48)		
หลังทดลอง 1 เดือน	14.12 (3.50)	2.09	.05

ตารางที่ 3 การเปลี่ยนแปลงความรู้ที่จะกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมของนักเรียนหญิง

ระยะการทดลอง	ค่าเฉลี่ย (SD)	t	p
ก่อนทดลอง	16.48 (1.59)	.52	.60
หลังทดลองทันที	16.64 (1.60)		
ก่อนทดลอง	16.48 (1.59)	.71	.48
หลังทดลอง 1 เดือน	16.74 (1.61)		
หลังทดลองทันที	16.64 (1.60)		
หลังทดลอง 1 เดือน	16.74 (1.61)	.32	.75

ความพึงพอใจรวมของนักเรียนที่มีต่อแนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำ พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจรวมต่อแนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำ ระดับมาก ร้อยละ 97.9 มีเพียงร้อยละ 2.1 ที่มีความพึงพอใจระดับปานกลาง

วิจารณ์

แนวทางการส่งเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มีประสิทธิภาพดี นักเรียนชายมีความรู้/ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น ทั้งนี้อาจสืบเนื่องจาก วัยรุ่นชายมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมมากกว่าเพศหญิง² จึงผลให้นักเรียนชายมีคะแนนเฉลี่ยของความรู้/ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมก่อนทดลองต่ำกว่านักเรียนหญิงเมื่อได้รับการทดลอง จึงทำให้ค่าเฉลี่ยของคะแนนเพิ่มมากกว่านักเรียนหญิง และสังคมไทยโดยทั่วไปนักเรียนหญิงได้รับการปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีการเคารพพ่อแม่ และอยู่ในโอวาท เชื่อฟังคำสั่งสอนของพ่อแม่ มักได้รับการอบรมสั่งสอนจากบิดามารดาในการดูแล และระวังตนเองเกี่ยวกับเรื่องเพศมากกว่าวัยรุ่นชาย³ จึงทำให้นักเรียนหญิงมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความรู้/ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม ก่อนทดลอง

และไม่แตกต่างเมื่อได้รับการทดลอง อย่างไรก็ตามการลดลงของความรู้/ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมในเวลาต่อมา มีสาเหตุมาจากปัจจัย สิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้รับการทดลอง โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน สภาพแวดล้อม และการเห็นแบบอย่างจากสื่อต่างๆ เช่น การดูวีดีโอโป๊ อ่านหนังสือโป๊⁴ และเล่นเว็บไซต์โป๊และรูปแบบการปรับเปลี่ยนค่านิยมและพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงความรู้ ความเข้าใจนั้น อาจจะยังไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นการกระทำได้ในทันที ซึ่งถ้าอธิบายตามแนวคิดของกระบวนการประมวลผลทางปัญญา (Information Processing) คือ เมื่อมีสิ่งเร้าเข้ามา เกิดการรับรู้ ตีความ ส่งผลให้เข้าไปอยู่ในความจำระยะสั้น ก่อนที่จะเกิดการฝังเป็นความจำระยะยาวนั้น จะต้องมีการทบทวนซ้ำๆ เพื่อจะได้กลายเป็นความจำระยะยาว แต่ในระหว่างนี้บางสิ่งบางอย่างก็อาจจะเกิดการลืมหรือหายไปจากความจำระยะสั้นได้⁵

สรุป

แนวทางการสร้างเสริมค่านิยมและพฤติกรรมทางเพศโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นหมอลำที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลดี โดยเฉพาะในระยะสั้น สามารถทำให้วัยรุ่นมีความรู้/ความตั้งใจกระทำพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสมเพิ่มขึ้น แต่ยังขาดความคงทนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

สำหรับการศึกษารั้งต่อไป ควรมีการศึกษาถึงวิธีการเพื่อให้มีความคงทนของผลการทดลองในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และควรมีการศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ขึ้น และครอบคลุมพื้นที่มากขึ้น เพื่อพิสูจน์และยืนยันผลการทดลอง ก่อนจะขยายผลนำไปใช้กับนักเรียนวัยรุ่นในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ทั้ง 19 จังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ บุญธรรมกิจปริดาภิวัตน์ ที่ได้ให้ความรู้คำปรึกษาแนะนำ และกรมสุขภาพจิตที่ได้สนับสนุนงบประมาณในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. บัณฑิตย์ ใจตรง. ความฉลาดทางอารมณ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นหญิง [วิทยานิพนธ์พยาบาล ศาสตรมหาบัณฑิต]. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่; 2545.
2. บังอร ศรีเนตรพัฒน์ และสิริพร พุทธิพรโสภาส. รายงานการวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ขอนแก่น: ศูนย์สุขภาพจิตที่ 6; 2549.
3. มาฆะ จิตตะสังกะ และคณะ. วิถีชีวิตวัยรุ่นไทยในวัยเรียนกับการจัดระเบียบสังคม : กรณีศึกษา จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดเชียงใหม่. เข้าถึงได้ที่ : <http://www.nu.ac.th/offic/gentle/teen.htm> [2546].
4. กัทธา ถิรลาภ และนุชนาถ เมฆสีทอง. ความสัมพันธ์ระหว่างความฉลาดทางอารมณ์กับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่นในเขตกรุงเทพมหานคร.วารสารสุขภาพจิตแห่งประเทศไทย 2550;15:22-31.
5. ชัยพร วิชชาวุธ และธีระพร อุวรรณโน. มุลาสารจิตวิทยา. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย; 2525.